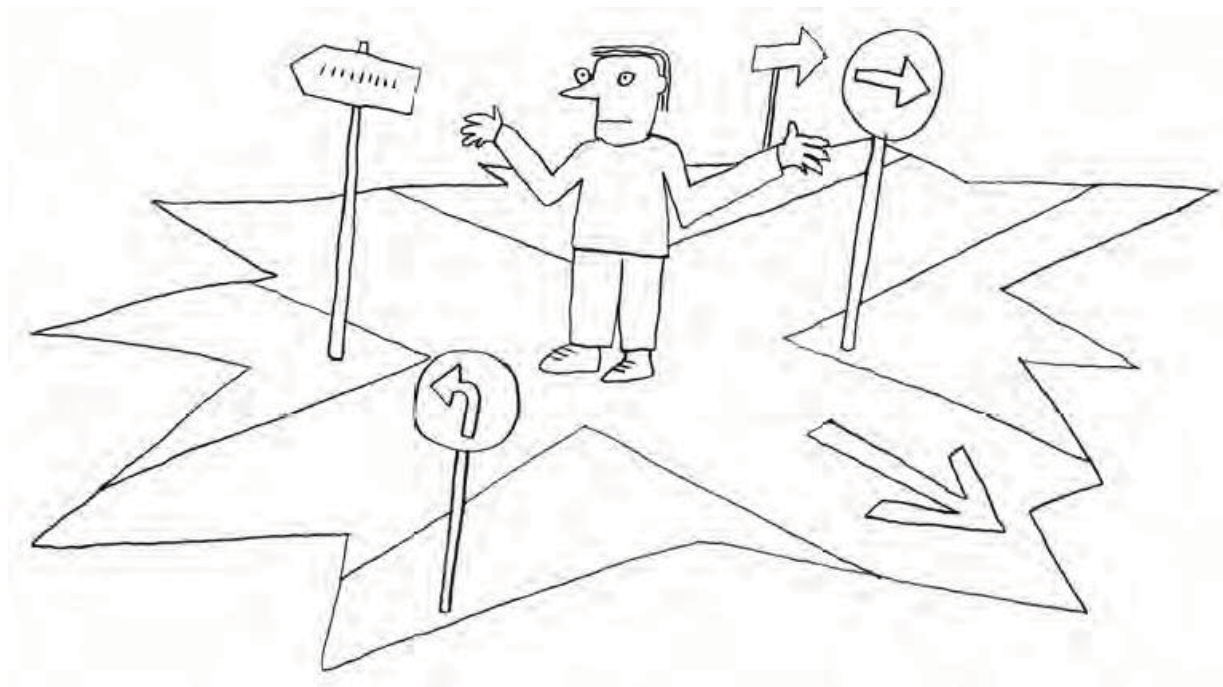

Глава 2

Појаснување на вредностите

Вовед

Во модерното општество, ние можеме – и мораме – да ги одбереме вредностите кои сметаме дека се за нас важни или значајни. Со правењето на вакви избори, ние ја практикуваме нашата слобода на личност, размислување и верување, а исто така и нашата слобода на изразување кога јавно ги искажуваме нашите погледи. Затоа вежбите во оваа глава се за еден клучен принцип на човековите права – слободата на личност или индивидуалност.

Како што покажува илустрацијата, личната слобода доаѓа со потребата да се избира. Слободните луѓе можат да бидат многу осамени луѓе. Никој не може, ниту пак треба да ни кажува во што да веруваме и кои вредности да ги избереме. А ние мораме да направиме избор – инаку како би знаеле што е битно во животот? Затоа изборот на вредности е клучен проблем за младите луѓе во нивниот труд за да го одговорат прашањето: Кој сум јас? Кој е мојот идентитет?

Од друга перспектива, според потребите на општеството како целина, гледаме дека слободата на поединецот доведува до плуралистичко општество, со членови кои почитуваат исти вредности и верувања. Плурализмот може да биде извор на конфликт. Ова го создава прашањето – Од кои вредности зависат нашата демократија и општество?(на пр. вреднувањето на компромисот, ненасилство или интегрирање на малцинствата.) Како правило, ако членовите на општеството успеат во согласувањето за правилата на мирно, ненасилно преговарање и одлучување, тие можат да најдат на голема контроверзност поврзана со нивните погледи и интереси.

Сите овие прашања се подеднакво битни во микро-општеството на еден училишен клас и во општеството како целина. Во демократска заедница, ниеден поединец или орган нема право да ги одреди вредностите за сите. Наместо тоа, граѓаните ќе преговараат за минимална согласност за некои вредности. Затоа не е задача на наставникот да ги одреди вредностите во однос на политичка коректност или одредена партија, верување или идеологија. Учениците треба да научат како да ја искористат нивната слобода на размислување и како да ги споделуваат нивните избори со други.

Овие вежби им помагаат на учениците со тоа што ќе ги развијат нивните преговарачки вештини. Тие стануваат свесни за основниот принцип на двонасочност. Тие разбираат дека нашиот избор на вредности е многу поврзан со нашата социјална ситуација и нашите интереси. Во секоја вежба, тоа како учениците дискутираат – мирно и со заемна почит – е од иста важност како што е темата на дебата во која се за или против.

Вежба 2.1. – Игра со сплав

Образовни цели	На учениците им се претставува идеата за вредности. Учениците учат како да ги идентификуваат предрасудите.
Ресурси	Картички со информација за личности.

Процедура

Девет луѓе се изгубени на сплав во морето. Не ја знаат нивната точна позиција. Сплавот е премал за сите луѓе. Четворица од нив мора да се фрлат во морето.

Кои ќе бидат тие и зошто?

Секој ученик добива картичка со информации за личноста која тој или таа треба да го претставува.

Ова не е само играње на улоги туку и идентификување со карактерот преку наоѓањето на причини зошто тој заслужува да преживее повеќе од другите. Тие секогаш мора да користат прво лице – „Јас“. Ситуацијата и што е опасностасе исто така напишани на картичката. Мора да има целосна тишина за првата 10-минутна фаза.

1. Учениците работат во групи од четири до шест ученика.
Секоја група одлучува кој да се спаси според аргументите дадени од секој ученик. За да се зголеми интеракцијата, секоја личност не само што мора да ја брани својата личност туку треба и да напаѓа други личности. Но, мора да се дојде до одлука за дваесет минути.
2. Секоја група ги искажува нивните избори и ги споредува со тие на другите групи.
3. Целиот клас ги идентификува вредностите и предрасудите кои произлегле.

Материјали

Примери за различни личности

35-годишен декоратор, sameц, активен во политичко движење.	Циганин кој штотуку излегол од затвор.
Проститутка заразена од ХИВ.	Старица, вдовица, која патува во родната земја со нејзината заштеда за да го види својот син.
Руски пијанист, татко на две деца.	Скинхед од Англија кој е пијан.
15-годишен тинејџер, добитник на голема литературна награда.	Стар, познат американски играч на безбол.
Амбасадор во Обединетите нации.	Млада мајка која има скршена нога.
Војник	

Вежба 2.2. – Вредносни системи

Образовни цели	Учениците откриваат дека различните вредности се можен извор на конфликт.
Ресурси	Хартија и пенкала, работен лист со список на различни вредности.

Процедура

Листа со 20 вредности, без посебен редослед, се дава на секој ученик: социјален успех, љубов, послушност, сигурност, мир, ред, човечко достоинство, самопочит, еднаквост, почит кон другите, искреност, семејство, солидарност, одговорност, правда, толеранција, слобода, конкуренција, здравје, патриотизам.

1. Учениците работат во парови.
2. Наставникот им вели на учениците да ги групираат вредностите на списокот во три категории. „ Во првата ставете ги тие кои ви се најбитни, во втората најмалку битните, а во третата тие кои не можат да се класифицираат.“ Оваа работа треба да се прави полека и со размислување.
3. Повратната информација се одвива во групи на наизменични парови, со дискусија. Не треба да има хиерархија. Оваа активност не се оценува. Наставникот треба да ја истакне разликата меѓу едноставни идеални вредности и ефективни вредности – тие кои земаат предвид одредено однесување.
4. Замолете ги учениците да ги чуваат списоците со нивните први избори.

Продолжение

1. Учениците формираат групи од три ученика и ги споредуваат нивните системи (список со прв избор) со одговарање на следните прашања:
  - Зошто ја одбрав оваа вредност како најважна?
  - Дали оваа вредност е битна за моето практично однесување?
  - Кои се пречките за нејзина реализација?
  - Кој е мојот главен конфликт?
  - Што можам да направам за да го решам?
  - Кои се индивидуалистичките ставови наспроти вистинските колективни обврски?
2. Учениците ги групираат вредностите во категории, на пример генерална етика или човекови права, практична употреба, општ или социјален успех. Кое групирање изгледа како најзначајно?
Кога е соочен со избор, поединецот може да реагира без размислување или по навика, или да ги бара најдобрите причини за делување. Кога се прашуваме самите кои се најдобрите начини на постигнување цел, ние не мислиме на вредности, туку на која цел треба да се одбере.
3. Овој процес нуди прифатливо решение за сите партии кои се соочени со спротиставени аргументи кога има конфликт на интереси. Иако често сме во искушение да користиме морални услови за да ги одбраниме личните интереси, во прашање се одредени

принципи. Почитта кон индивидуата е принцип, правило кое ги овозможува прифаќањето или одбивањето на категорија на дејствувања.

Најсигурниот критериум за да знаеме дали одредено правило е во духот на почитта кон индивидуата е двонасочноста. Таа не прави да даваме вредност на туѓите интереси исто колку и на нашите.

Во групи, учениците треба да формулираат неколку принципи како што се:

- законите секогаш мора да се почитуваат
- секој има право да го живее животот како што смета дека треба

Тие можат да ги идентификуваат искажаните гледишта и принципите.

Вежба 2.3. Филозофијата на животот

Образовни цели	Учениците разбираат дека вредностите имаат различни практични резултати.
Ресурси	Список на различни начини на живот на постер или на таблата.

Процедура

1. Учениците го оценуваат секој „начин на живот“ со помош на следната скала:
  - 7 – многу ви се допаѓа
  - 6 – ви се допаѓа
  - 5 – малку ви се допаѓа
  - 4 – сеедно ви е
  - 3 – не се грижите за тоа
  - 2 – не ви се допаѓа
  - 1 – воопшто не ви се допаѓа
2. Наставникот им вели на учениците да ги споредуваат нивните оценувања во парови или во групи од 3-4 ученици.

Продолжение

Учениците пишуваат опис на нивниот идеален начин на живот (тие треба да се обидат да го избегнат описот на нивниот сегашен начин на живот). Тие ги откриваат контрадикторностите: дали се совпаѓаат со нивната скала на вредности?

Материјали

(видете ја следната страна)

Различни начини на живот

1. Следните работи се потребни во животот: умереност, интелигенција, балансирање на екстремности, пријателства, самоконтрола, дисциплина, претпазливост, добри манири и почит на одредени традиции.
2. Тоа што е битно во животот се индивидуалната и интелектуалната слобода, индиферентност кон материјалниот и физичкиот свет.
3. Најважните особини се вниманието, љубовта, посветеноста, контролата на своите страсти и интереси, отвореност кон другите. Не треба да им се верува на дрскиот интелект, борбата за моќ и егоизмот.
4. Уживањето во животот е поважно од промена во светот: одбивање на етиката, дисциплината и личната пожртвуваност; потреба за социјализирање но со периоди на самотија.
5. Човек треба да се идентификува со група и да бара пријателство. Социјализацијата и дејствувањето се важни, бидејќи се отфрла медијацијата која е претстава за самотија и материјални интереси. Позитивното емоционално изразување и заедничките задоволства се пожелни.
6. Човек треба да бара голема физичка активност, истражување на светот и практичните сетила, тежнеење кон работа, одбивање на соништата како носталгија, одбивањето на удобност и самозадоволувањето.
7. Деновите одат еден по друг но сите се различни. Нестабилноста и адаптацијата се централни, и човек треба да сака да ужива во секој момент. Сепак, не треба да се биде роб на една идеја.
8. Едноставните задоволства се битни: удобност, пријателство, одмор, добро здравје, одбивање на интензивноста и комплексни задоволства, одбивање на амбицијата и фанатизмот.
9. Отвореноста и приемчивоста се потребни: задоволствата и успесите ќе дојдат самите; чекајте смирено и приемливо.
10. Човек мора да има самоконтрола, но да се биде свесен за влијанието на светот и на човечките ограничувања. Човек мора да е дарежлив, но не утопист, и да оди низ светот со самоконтрола и достоинство.
11. Обмислувањето е важно. Светот е преголем и преагресивен. Внатрешниот живот на душата е најбитен и има приоритет пред јаловиот, мачен свет кој мора да се отфрли.
12. Фокусот е на дејството, извршувањето, предизвикот, градењето: телото, рацете, мускулите се вистинскиот живот. Мудроста, удобноста и релаксацијата мораат да се отфрлат.
13. Човечките суштества постојат за да служат: користењето на другите е за својот личен раст. Напуштете се себеси за светот; бидете скромни, константни, верни, флексибилни. Примајте без прашување, работете за владеење на Доброто.